

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

1.1. Τα συστατικά στοιχεία του πληροφορικού λογιστικού συστήματος

Η ύπαρξη οποιασδήποτε οργανωμένης οικονομικής δραστηριότητας δημιουργεί και την ανάγκη αποτελεσματικής μέτρησης, καταγραφής και αξιολόγησής της. Ένα αποτελεσματικό σύστημα καταχώρισης και επεξεργασίας των δεδομένων των συναλλαγών και γενικότερα των οικονομικών πράξεων των οικονομικών μονάδων και παροχής χρήσιμων πληροφοριών για τη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων, παρέχεται από τη λογιστική, τη γλώσσα των επιχειρήσεων.

Η λογιστική αποτελεί, στην ουσία, ένα **σύστημα πληροφόρησης**, σχετικώς με τα γεγονότα που επηρεάζουν την οικονομική δραστηριότητα και τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων. Στα πλαίσια που προδιαγράφει αυτό το σύστημα, διακρίνουμε τρεις βασικές φάσεις:

α. στην πρώτη φάση, συντελείται η αναγνώριση, η συλλογή, η ταξινόμηση και η καταγραφή, η **είσοδος**, δηλαδή, στο σύστημα των δεδομένων των *οικονομικών γεγονότων* και συναλλαγών που αφορούν μια επιχείρηση.

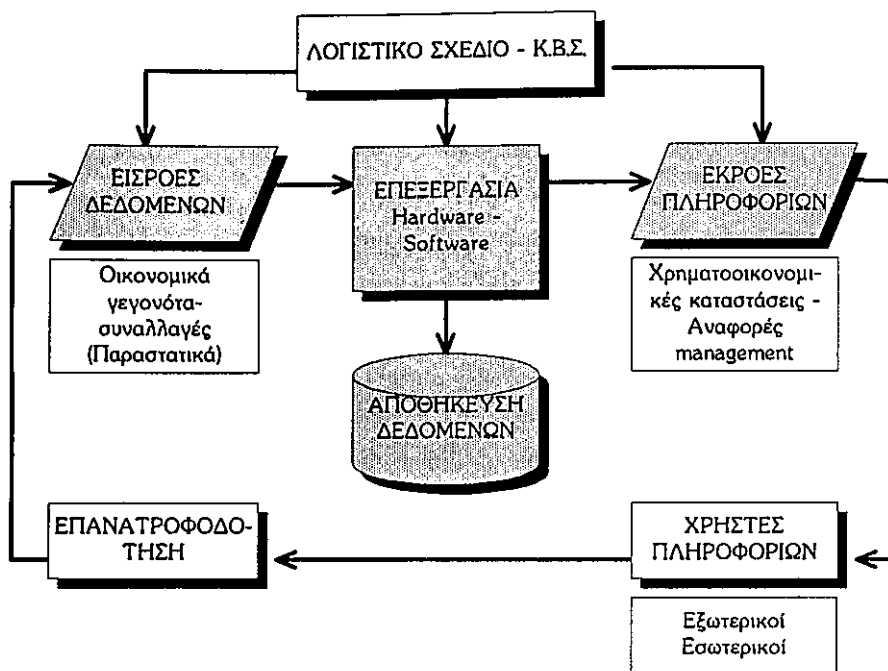
β. στη δεύτερη φάση και με βάση γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές, πραγματοποιείται η **επεξεργασία** αυτών των δεδομένων από εξειδικευμένο προσωπικό και με τη βοήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών και λογιστικών προγραμμάτων.

γ. η τρίτη φάση αναφέρεται στην **έξοδο** των αποτελεσμάτων της επεξεργασίας, στη μεταβίβαση δηλαδή των λογιστικών πληροφοριών, υπό μορφή τυποποιημένων κυρίως καταστάσεων, στους ενδιαφερόμενους.

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος, η ικανότητά του δηλαδή να ικανοποιεί τις εκάστοτε μεταβαλλόμενες πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών, με όσον το δυνατό χαμηλότερο κόστος, μπορεί να οδηγήσει σε επαναπροσδιορισμό των αναγκαίων εισροών ή των μεθόδων επεξεργασίας. Αυτή η επανατροφοδότηση αποτελεί την έκφραση της αντίδρασης ενός συστήματος **ελέγχου**, σκοπός του οποίου είναι η διατήρηση της αποτελεσματικής λειτουργίας του λογιστικού συστήματος (**Σχήμα 1.1**).

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι τα συστατικά στοιχεία ενός **λογιστικού συστήματος πληροφόρησης** (*AIS – Accounting Information System*) είναι τα εξής:

α) Τα **δεδομένα** (*data*) των οικονομικών γεγονότων, τα οποία αποτελούν την πρωτογενή εισροή του συστήματος. Τα οικονομικά γεγονότα πιστοποιούνται από την ύπαρξη ενός **παραστατικού** ή δικαιολογητικού στοιχείου (π.χ. τιμολογίου),

Σχήμα 1.1. Πληροφορικό λογιστικό σύστημα.

ενός εγγράφου, δηλαδή, το οποίο αποτελεί τη βάση για τη λογιστική καταγραφή τους.

β) Το υλικό μέρος του συστήματος (**hardware**), δηλαδή, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, οι οποίοι τρέχουν τα λογιστικά προγράμματα και οι άλλες περιφερειακές συσκευές, όπως είναι, π.χ., οι εκτυπωτές.

γ) Τα προγράμματα Η/Υ (**software**), τα οποία περιέχουν τις εντολές επεξεργασίας των δεδομένων συμφώνως προς τις λογιστικές αρχές.

δ) Το **προσωπικό** του λογιστηρίου και του τμήματος της μηχανογράφησης, ο ρόλος του οποίου είναι ο πιο σημαντικός, όπως συμβαίνει άλλωστε και σε οποιαδήποτε άλλο σύστημα κοινωνικής οργάνωσης.

ε) Ένα σύνολο τυποποιημένων **λογιστικών αρχών**, κανόνων, διαδικασιών και μεθόδων, με βάση τις οποίες πραγματοποιείται η καταχώριση και επεξεργασία των δεδομένων. Αυτήν την τυποποιημένη λογιστική διαδικασία παρέχει το **Λογιστικό Σχέδιο**. Διάφορες λεπτομέρειες εφαρμογής της καθορίζονται από τον **Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Κ.Β.Σ.)**.

στ) Το αποτέλεσμα της επεξεργασίας, οι λογιστικές **πληροφορίες**, οι οποίες μεταβιβάζονται με κάποιο μέσο (π.χ. σε εκτυπωμένο έγγραφο ή σε αρ-

χείο σε δισκέτα ή on-line) και υπό μορφή τυποποιημένων καταστάσεων στους ενδιαφερόμενους χρήστες.

Είναι σαφές, ότι, η ενδεδειγμένη μελέτη, η ορθή ανάλυση των αναγκών πληροφορήσεως μιας οικονομικής μονάδας και η πρόβλεψη των μελλοντικών αυτών αναγκών συντελεί στον ορθολογικό σχεδιασμό και στην εφαρμογή ενός **ευέλικτου**, κατά το δυνατόν, και **επεκτάσιμου** μηχανογραφικού λογιστικού συστήματος. Τα χαρακτηριστικά αυτά, καθιστούν το μηχανογραφικό σύστημα ικανό να προσαρμόζεται ταχύτερα και με χαμηλότερο κόστος στις εξελίξεις της τεχνολογίας και στις διαρκώς μεταβαλλόμενες πληροφοριακές ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και των οικονομικών οργανισμών.

1.2. Οι λογιστικές πληροφορίες

Το λογιστικό σύστημα αναφέρεται στη συστηματική *μέτρηση, καταγραφή, ταξινόμηση και συγκέντρωση* των χρηματοοικονομικών πληροφοριών και στην *παροχή συνοπτικών αναφορών* στους ενδιαφερόμενους χρήστες. Τα δεδομένα που υπόκεινται σε καταγραφή και επεξεργασία προκύπτουν από τις οικονομικές πράξεις και συναλλαγές των επιχειρήσεων. Το αποτέλεσμα της επεξεργασίας αυτών των δεδομένων συνοψίζεται σε άμεσα αναγνώσιμη μορφή και παρέχεται υπό μορφή τυποποιημένων, κυρίως, αναφορών στους αρμόδιους αποδέκτες.

Μέτρηση: Οι λογιστικές πληροφορίες αποτυπώνουν τα χρηματοοικονομικά δεδομένα των επιχειρήσεων σε **χρηματικούς όρους**. Η νομισματική μονάδα αποτελεί την κοινή μονάδα μέτρησης των συναλλαγών και παρέχει ένα μέσο σύγκρισης και αξιολόγησης των επιχειρηματικών ενεργειών και των οικονομικών αποτελεσμάτων διαφορετικών εταιρειών ή της ίδιας εταιρείας διαχρονικώς.

Καταγραφή: Η καταγραφή των συναλλαγών πραγματοποιείται με βάση γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές. Η αντικειμενικότητα της καταγραφής διασφαλίζεται από την ύπαρξη των παραστατικών, των δικαιολογητικών στοιχείων των συναλλαγών, όπως είναι τα τιμολόγια, οι αποδείξεις, οι φορτωτικές κ.λπ. Κατά καιρούς χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα καταγραφής, όπως είναι το χαρτί, οι μαγνητικές ταινίες, οι μαγνητικοί δίσκοι κ.λπ.

Ταξινόμηση: Η ταξινόμηση διευκολύνει την ομαδοποίηση (συγκέντρωση) των ομοειδών συναλλαγών σε κατηγορίες, ούτως ώστε να είναι δυνατή και ευχερής η επεξεργασία τους και η άντληση χρήσιμων συμπερασμάτων. Για παράδειγμα, οι εισπράξεις μετρητών εντός ενός χρονικού διαστήματος, οι οποίες προέρχονται από διαφορετικές πηγές, αθροίζονται ώστε να προκύψει το τελικό υπόλοιπο του ταμείου.

Παροχή συνοπτικών αναφορών: Οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες συνοψίζονται και παρέχονται υπό μορφή πινάκων και αναφορών στους ενδιαφερόμενους χρήστες.

1.3. Χρήστες λογιστικών πληροφοριών

Ο βασικός σκοπός της λειτουργίας του λογιστικού συστήματος είναι η παροχή πληροφοριών για την αντικειμενική αξιολόγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων της οικονομικής μονάδος και την ορθολογική λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων.

Το συγκεκριμένο είδος και η μορφή των πληροφοριών που παράγει ένα λογιστικό σύστημα καθορίζεται από τις πληροφοριακές ανάγκες των ενδιαφερόμενων, οι οποίες ανάγκες καθορίζουν με τη σειρά τους την είσοδο και την επεξεργασία των δεδομένων στο σύστημα. Οι χρήστες των λογιστικών πληροφοριών διακρίνονται σε δύο γενικές κατηγορίες. Σε αυτούς που ευρίσκονται εκτός του περιβάλλοντος της επιχείρησης και σε αυτούς που είναι εντός αυτού του περιβάλλοντος.

1.3.1. Εξωτερικοί χρήστες λογιστικών πληροφοριών

Στους εξωτερικούς χρήστες συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.), οι τράπεζες, οι μέτοχοι, οι χρηματιστηριακές αρχές, το ευρύτερο κοινό. Πολλές από τις πληροφορίες που απευθύνονται στους εξωτερικούς χρήστες καθορίζονται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις των φορολογικών και άλλων νόμων και πρέπει να παραχθούν υποχρεωτικώς από το λογιστικό σύστημα της επιχείρησης. Η παροχή ενός συνεχώς αυξανόμενου όγκου χρηματοοικονομικών πληροφοριών καθίσταται εκ των πραγμάτων υποχρεωτική, εφ' όσον απορρέουν από την αυξανούσα ζήτηση πληροφοριών εκ μέρους διαφόρων παραγόντων του οικονομικού περιβάλλοντος. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία απαιτούν πληροφόρηση σχετικώς με την πιστοληπτική ικανότητα, όπως αυτή εκφράζεται από τη ρευστότητα, την αποδοτικότητα και το βαθμό δανειακής επιβάρυνσης, των επιχειρήσεων που σκοπεύουν να χρηματοδοτήσουν.

Το τμήμα εκείνο (ή το υποσύστημα) του λογιστικού συστήματος, το οποίο παρέχει πληροφόρηση στους εξωτερικούς, κυρίως, χρήστες με τη μορφή των *χρηματοοικονομικών καταστάσεων (financial statements)* καλείται *γενική ή χρηματοοικονομική λογιστική (financial accounting)*.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, η σύνταξη των οποίων είναι υποχρεωτική με βάση τις κείμενες διατάξεις, είναι οι εξής¹:

- α. Κατάσταση Λογαριασμού Γενικής Εκμεταλλεύσεως
- β. Κατάσταση Λογαριασμού Αποτελεσμάτων Χρήσεως
- γ. Πίνακας διανομής κερδών

1 Αναλυτικότερη παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων στο ένατο κεφάλαιο.

- δ. Ισολογισμός
- ε. Προσάρτημα

1.3.2. Εσωτερικοί χρήστες λογιστικών πληροφοριών

Οι εσωτερικοί χρήστες των λογιστικών πληροφοριών είναι τα στελέχη και η διοίκηση μιας οικονομικής μονάδας. Οι πληροφορίες που επιζητούν αυτοί οι χρήστες δεν καθορίζονται από διατάξεις νόμων αλλά από συμπεράσματα της θεωρίας του management και του χρηματοοικονομικού ελέγχου. Οι πληροφορίες χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της πορείας της οικονομικής μονάδας, την πρόβλεψη βασικών οικονομικών της μεγεθών και την επιλογή της ορθότερης ενέργειας από ένα σύνολο εναλλακτικών προτάσεων, όπως συμβαίνει, π.χ., στην περίπτωση αξιολόγησης διαφόρων επενδυτικών σχεδίων.

Το υποσύστημα του λογιστικού συστήματος που παρέχει αυτήν την πληροφόρηση στα στελέχη κυρίως, αλλά όχι μόνον, της επιχείρησης καλείται **διοικητική λογιστική** (management ή managerial accounting).

Μερικές αναφορές τέτοιου είδους πληροφόρησης είναι οι παρακάτω:

- α. Προϋπολογισμοί
- β. Ανάλυση αριθμοδεικτών
- γ. Ανάλυση κόστους-κέρδους-όγκου παραγωγής
- δ. Κατάσταση ροής μετρητών
- ε. Κατάσταση παρούσης αξίας εναλλακτικών επενδυτικών σχεδίων
- στ. Προβλεπόμενες χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

1.4. Διακρίσεις της λογιστικής

Εκτός από τη **διοικητική και τη χρηματοοικονομική λογιστική**, άλλοι βασικοί τομείς της λογιστικής, οι οποίοι αφορούν τόσο τους εσωτερικούς όσο και τους εξωτερικούς χρήστες, είναι οι εξής:

Λογιστική κόστους (cost accounting) ή βιομηχανική λογιστική: Χρησιμοποιείται στις μεταποιητικές επιχειρήσεις για την εξεύρεση και την ανάλυση των στοιχείων του κόστους παραγωγής των προϊόντων (ή και των παρεχομένων υπηρεσιών). Ο όρος **αναλυτική λογιστική εκμετάλλευσης** αναφέρεται σε ένα εσωλογιστικό σύστημα κοστολόγησης, σε ένα σύστημα δηλαδή, το οποίο χρησιμοποιεί ιδιαίτερους λογαριασμούς λογιστικής για την παρακολούθηση και ανάλυση του κόστους παραγωγής.

Φορολογική λογιστική (tax accounting): Έχει σαν αντικείμενο τη μελέτη των φορολογικών νόμων, τη διερεύνηση και ανάλυση εναλλακτικών τρόπων φορολογίας των οικονομικών μονάδων και την εξεύρεση του φόρου που αντιστοιχεί στα κέρδη τους.

Ελεγκτική (auditing): Ασχολείται με τον έλεγχο της ακρίβειας των λογιστικών εγγραφών, τη διαφύλαξη της περιουσίας της οικονομικής μονάδας, τη διαπί-